

139804

58

P. c. 22

Dogodki
iz
Župnije Vranske.

Ob 20-letnici uvrstitve Vranskega med
cesarske trge

spisal

Ivan Gabršek,
okrajni tajnik na Vranskem.

VRANSKO, 1888.

Založil spisatelj. — Tiskarna sv. Cirila v Mariboru.

Handwritten marks at the top of the page, possibly a signature or initials, including a large 'C' and some illegible characters.

4407. P. c. 52.

Dogodki

iz

Župnije Vranske.

408881

Ob 20-letnici uvrstitve Vranskega med cesarske trge

spisal

Ivan Gabršek,
okrajni tajnik na Vranskem.

VRANSKO, 1888.

Založil spisatelj. — Tiskarna sv. Cirila v Mariboru.

139804

139804

Z 860 / 1956

Z: Študijska knjižnica Ceje

21. 9. 56

Q 14

Ekscelenci

visokorodnemu premilostljivemu
gospodu gospodu

knezu in škofu Lavantinskemu

dr. Jakobu Maksimilijanu

ob petdesetletnici mašništva Nj.
ekscelece 2. avgusta 1888

v prespoštljivej udanosti

pokloni

Izdavatelj.

Handwritten text, possibly a name or title, appearing as a faint watermark or bleed-through.

Handwritten text, possibly a name or title, appearing as a faint watermark or bleed-through.

Handwritten text, possibly a name or title, appearing as a faint watermark or bleed-through.

Handwritten text, possibly a name or title, appearing as a faint watermark or bleed-through.

Handwritten text, possibly a name or title, appearing as a faint watermark or bleed-through.

Handwritten text, possibly a name or title, appearing as a faint watermark or bleed-through.

Handwritten text, possibly a name or title, appearing as a faint watermark or bleed-through.

Handwritten text, possibly a name or title, appearing as a faint watermark or bleed-through.

Handwritten text, possibly a name or title, appearing as a faint watermark or bleed-through.

Handwritten text, possibly a name or title, appearing as a faint watermark or bleed-through.

Ekscelenca!

Premilostni gospod, knez in vladika!

o je bila letos, junija meseca, Vranska fara toli srečna, imeti v svojem ozemlji, Vas, ekscelenca, kjer ste nedolžnej mladini delili zakrament sv. birme, obšla me je misel, zagotoviti faranom mali spominek na lepi ta dan.

V tej misli utrdila me je še do polnega izredna ljubeznjivost, s katero ste, ekscelenca, osrečili naše ljudstvo ter si v hipu pridobili srea vseh, ki prej še néso imeli časti, in sreče, poznati osobno Vas, milostni gospod!

Kdaj bil bi pač ugodnejši čas in trenotek za izvršitev skromne moje misli, kakor ravno sedaj in letos?

Dne 2. avgusta 1888 poteče 50 let, odkar ste, ekscelenca, prevzvišeni knezoškof, bili po tedanjem g. vladiki Ignaciju Francu Zimmer-

mannu, v 23. leti svoje starosti, posvečeni v mašnika sv. katoliške cerkve.

Radovalo se je takrat sree plemenitih staršev, prebivalcev rojstvenega mesta, prijateljev in znancev — koliko jih krije že hladna gruda! Bog vsegamogočni, voditelj vse osode, gospodar sreče je preblago svojo roko držal nad mladim svečenikom, nad dozorelim možem in jo blagonosno za nas vse, še danes nad svitlostjo Vašo drži, odvrtačevaje nezgode in darujoč Vam ystrajno čilost duševno in telesno! To je očividna milost nebá, zaslužena milost za težavno, požrtovalno delo, za zatajevanje samega sebe v dolgi, dolgi dobi petdesetih let. — Koliko tisoč in tisoč solz, ekscelenca, ste v teh mnogih letih sneli iz očés vbozega, trpečega človeštva, koliko ran ste zacelili, britkih, krvavečih ran ljudém ki so s srčno ljubeznijo zaupljivo zrlí do Vaše prevzvišenosti, in ne eden nij šel od Vas brez uspeha.

Vladar naš, Nj. Veličanstvo, pripoznal je vse izredne zasluge; na prséh, v katerih bije tako milo sree, svetijo se znamenja cesarskega pripoznanja in malokteri je, kakor Vaša jasnost, tajni sovetnik Njih Veličanstva!

Leta, nabrana na verižici takega življenja, so sami biseri, ki se leskečejo v vseh barvah

Božje mavrice, ki odsevajo v solzah vbožcev, odsevajo daleč onstran meje našega domovja, ki odsevajo pred prestolom sv. Očeta v večnem mestu Rimu!

Vbogo peró! Kaj skušaš opisovati življenje apostola Božjega! posvetno peró, jedva sposobno pisati o posvetnih rečeh!

Pa predrznost nij, ekscelenca! Pogled v kristalno čisto zrkalo blagega Vašega življenja navdušuje vsako, še tako vsakdanje srce.

Osobno podporni ad katoliško-podpornega društva v Celji, katero je s kneževskimi Vašimi darovi postavilo prelepo dekliško šolo, poklanjam to skromno nedovršeno delce pred Vaše ekscelence prestol in končujem s pristrčno željo nas vseh: da bi večni Bog dodelil še dolgo vrsto let življenja našemu ljubljenu in velespoštovanemu gospodu knezu in škofu

dr. Jakobu Maksimilijanu!

Opomba. Pri sestavljanji tega delca poslužil sem se s prijaznim dovoljenjem preč. gosp. župnika Antona Balona farnega arhiva; potem arhiva občinskega urada, dr. Maherjeve topografije o Štajerski deželi, lastnih svojih poizvedeb in imenitne izvrstne knjige „Diöcese Lavant“, spisane po preč. gospodu kanoniku in stolnem dekanu Ignaciju Orožen v Mariboru. Na tem mestu izrekam toplo zahvalo za dovoljbo, da sem porabil te podatke.

Uvod.

Letošnje leto je za slavno naše cesarstvo, za ljubljeno našo Avstrijansko državo leto visokega pomena.

V dan 2. grudna 1888 bode 40 let, odkar vlada nad Avstrijanskimi narodi vitežki, milostljivi cesar Franc Jožef I.

Med tem dolgodobnim vladanjem trla je marsiktera, da! premnoga in hudo skeleča skrb našega vladarja srce; neumorna delavnost pa, tega najslavnejšega Habsburžana, pogum, pravičnost, plemenitost in trdna Njegova vera premagala je doslej navale in teškóče; Avstrija stoji, bode stala in bo vedno, kar je bila: trdna država na nerazrušljivej katoliškej skali.

Nij ga v tej širnej, srčno ljubljenej Avstriji, ki ne bi letos dvignil srca proti sinjemu nebu, kjer kraljuje kralj vseh kraljev, in bi ne vzdihnol:

Bog ohrani, Bog obvaruj cesarja.

Da res! vsak državljan ima temu dokaj vzroka. — Po naši državi je v poslednjih desetletjih vse in povsodi želelo napredovati; živo gibanje med stanovi, še živahnejše tvorenje

pa med različnimi zastopi bilo je opazovati, in kraj za krajem pridruževal se je javnemu delovanju.

Brez razločka pa je, kakor prva blaginja povsodi prva bila vmes vladajoča roka in mogočna beseda premilega cesarja, očeta narodov!

Glavna mesta dobivala so krasnejša lica, mestica nižjih razredov postajala so lična mesta; trgi veliki in mali tekmovali so v marljivosti, dvignoti se in res! oblika vsega se je olepšala; tam povekšala tu ogladila. In to gibanje segalo je tudi v skromne vasice, kjer prebiva pobožni, delavni slovenski oratar v ponižnosti svoji in bogaboječnosti.

Kakor povsodi drugje, tako je toraj tudi po Slovenskem bil videti ta pogosti in veseli napredek.

Saj Slovence, čeravno nad mero potrpežljiv, ne pušča, da bi ga kdo deval v zadnje vrste, ako treba urnih, marljivih rok, kjer mu treba krepiti čast svojega roda.

Glejte jo, Savinjsko dolino, biser Štajerja! preprežena je ličnimi trgi in gosto obljudenimi vasmí. Stopi na višek, ozri se po njej, videl boš, koliko lepih belih hramov Božjih lesketá se med prijaznimi livadami, tako po nižavi kakor visoko nad taboj!

Poslušaj ljudstvo, ki govori milo donečo slovensko besedo, spoštuje svoj materni jezik! To ljudstvo je krepko v značaji vztrajno, priljudno s tujci in po stari slovanski šegi, gostoljubno.

„In to je slovenska zemlja,

Na Slovenskem dom je moj!“

Med trgi te doline je tudi **trg Vranski**, in o njem, oziroma o fari, kateri pripada, nam je v tej knjižici govoriti.

Fara Vranska, v prvi vrsti trg Vranski, praznuje letos 20 let, odkar je presvitli cesar povzdigniti blagovolil poprejšno vas Vransko **do veljave cesarskega trga**. (*Landesfürstlicher Markt*.)

Leta 1867 so namreč, glede na važnost krajevine Vranske, na obširnost vasi in množino prebivalcev sklenili v občinskem zastopu, da vložijo prošnjo za uvrstitev vasi Vranske med državljanske **trge**.

Pod predsedstvom župana, g. Franc Brinoveca, p. d. Gorogranca († 1886) so o tem sklepali ti-le občinski odborniki tiste dobe:

Hrašan Martin, posestnik, † 1879.

Kladnik Luka, posestnik, † 1878.

Mörthl Franc, notar.

Musi Jožef, posestnik.

Pajk Anton, graščak.

Slivca Jožef, posestnik.

Šentak Franc, posestnik, † 3. febr. 1887.

Schwentner Lavoslav, trgovec, † 13. febr. 1883.

Trautvetter Karl, okr. predstojnik, † 1887 kot c. kr. okr. glavar v Ljutomeru.

Zupan Jakob.

Žuža Franc, † 1887.

Dotična prošnja se je vložila dne 3. novembra 1867. Že 7. aprila 1868 je Njih Veličanstvo, presvitli cesar sklenil vstreči tej želji.

Župan Vranski dobil je zato sledeči dekret lično izdelan in tiskan:

Z. 590.

An den Gemeinde-Vorstand in

Franz.

„Seine k. k. Apostolische Majestät haben mit allerhöchster Entschliessung vom 7. April 1868 die Erhebung des Ortes Franz in Steiermark zu einem landesfürstlichen Markte allergnädigst zu bewilligen geruht.

Der Gemeindevorstand wird hievon unter Anschluss der an den steiermärkischen Landesausschuss gerichteten Eingabe vom 3. November 1867 Z. 414 in Folge Erlasses des hohen k. k. Ministeriums des Inneren vom 13. April

1868 Z. 5157/773 —, intimirt mit Verordnung des hohen k. k. Statthaltereipräsidentiums Graz ddo. 6. Mai 1868 Z. 873 mit dem Beifügen in Kenntniss gesetzt, dass unter Einem die Verlautbarung im Wege des Landesgesetzblattes und der amtlichen Grätzer Zeitung veranlasst wurde.

K. k. Bezirksamt Franz am 9. Mai 1868.

Der k. k. Bezirksvorsteher:

Joh. N. Ribitsch m. p.

Deželni zakonik in vladni list je to oznanil v številki VI—8 od leta 1868 dne 13. majnika.

Koj na to uložila se je prošnja do ministerstva notranjih zadev, da dovoli Vranskemu trgu imeti v pečatu svoj lastni grb.

Ko je bila plačana taksa 105 fl., došlo je kmalu dovoljenje g. ministra. Diploma, ki je okusno in umetno izvršena in na kateri je natislikan nov Vranski grb, se glasi takó:

„Das Ministerium des Inneren findet der Marktgemeinde Franz im Herzogthume Steiermark über ihr Ansuchen das in dieser Urkunde mit den kunstmässigen Farben abgebildete und nachstehend beschriebene **Wappen** zu verleihen:

Im silbernen Schilde ein natürlicher Rabe, stehend auf einem oben gestümmelten natürlichen, aus grünem, den Fussrand bekleidenden

Boden hervorwachsenden Fichtenstamme. Den Schild umgibt eine von Silber zwischen Roth und Blau längs getheilte Arabeskeneinfassung. Zur Legitimation über diese Wappenverleihung wird gegenwärtige Urkunde ausgefertigt und ausgefolgt.

Wien, am 1. November 1868.

L. S.

Der Minister des Inneren:

Dr. C. Giskra m. p.

Slovenski:

„Ministerstvo notranjih zadev se je odločilo, trški občini Vranski, v vojvodini Štajerski, vsled njene prošnje dovoliti grb, ki je v tem pismu v umotvornih barvah naslikan in v sledečem popisan:

V srebrnem temelju je naravna vrana, stoječa na smerečnem, odzgoraj prikrajšanem deblu, ki raste iz zelenih, podnožje obdajajočih tal. — Ščit grba obdaja arabesken okvir, srebrno med rudečim in modrim po dolgosti predeljen.

Za izkazilo o dovolitvi tega grba se pričujoče pismo izposluje in izroči.

Dunaj, 1. novembra 1868.

L. S.

Minister notranjega posla:

Dr. C. Giskra l. r.

Ta dogodek vzbudil je splošno veselje in 14. majnika 1868 praznovalo ga je prebivalstvo s slovesno službo Božjo, potem z razstavo živine z obdarovanjem in veliko ljudsko veselico.

Od tistih mal do zdaj utonilo je 20 let v morje preteklosti!

Marsikaj se je v državi spremenilo: v tem dolgem času so pridno pritiskali Slovenca ob steno in da nismo imeli hrabrih, nevstrašnih mož, kakor je bil n. pr. pokojni Herman i. dr. — Bog zna, kaj bi se bilo znami ukrenilo!

Ali še smo in bodemo še, saj nas niti kruti janičarji niso popihali sè svetovne oble — Slovencev korenjaških. —

Trg Vranski in fara Vranska razcvitala se je neprenehoma in vedno branila svoj dobri obstanek. Trg Vranski voli po postavi leta 1873 v državni zbor v skupini mest in trgov.

V deželni zbor pa voli še s kmečkimi občinami, ako ravno se je že 1868. leta prosilo za uvrstitev med skupino mest in trgov. Nij še rešitve na to prošnjo. Zakaj? Slovenec naj čaka, saj je tega davno navajen.

Županovali so od leta 1868 sem sledeči občani:

1868 Franc Brinove, (Leopold Schwentner, koncem leta).

1869—1870 L. Schwentner, (Anton Pajk 1870.)

- 1871—1873 Anton Pajk.
1873—1876 Fran Šentak.
1876—1880 Franc Brinovec.
1880—1883 Anton Kumer, kateri je še danes, že tretjič enoglasno izvoljeni župan. Njemu na strani so občinski svetovalci gg.: Jožef Musi, Simon Oset, Luka Gradišnik, Franc Govedič, Anton Cizej, Franc Kovče in 11 odbornikov.

Načelniki okrajnega zastopa Vranskega :

- 1868—1871 Franc pl. Klein, veleposestnik.
1871—1874 Edvard Schaur, graščak.
1874—1877 Franc Brinovec, veleposestnik.
1877—1880 Jakob Bohinc, dekan.
1880—1883 Jožef Musi, posestnik.
1883—1886 Jakob Bohinc, dekan.
1886 . . . Jožef Musi.

Okrajni šolski svet :

Dr. Evgen Netoliczka, c. kr. okrajni glavar,
predsednik.

Dr. Andro Vrečko, c. kr. gimn. profesor ;
okr. šolski nadzornik,

Bohinc Jakob, dekan.

Balon Anton, župnik.

Južna Valentin, posestnik.

Musi Jožef, posestnik.

Prislan Franc, posestnik.

Šorn Franjo, nadučitelj.

Šorn Gašpar, posestnik.

Krajni šolski svet:

Ludvik baron Wittenbach, načelnik in
šolski ogleda.

Balon Anton, župnik.

Brišnik Andrej, posestnik.

Cizelj Ignacij, nadučitelj.

Govedič Franc, posestnik.

Homšak Jurij, posestnik.

Musi Jožef, posestnik,

Papež Anton, posestnik.

Zdravstveno poverjenstvo:

Gradišnik Luka, zdravnik.

Musi Jožef, posestnik.

Južna Valentin, posestnik.

Popis in napredek Vranske fare in trga.

Vranska fara obsega dvoje političnih, pet
davčnih občin in za vsem ednajst vasij.

Davčne soseske Vransko, Ločica, Prekopa pripadajo polit. občini V r a n s k i, davčne občine sv. Jeronim, Tešova pa občini sv. Jeronim.

Vasi podfarane in tem podredjena selišča so: **Vransko**, trg, (Gorica, Briše, Iloveca), **Prekopa** (Breg), **Čeple** (Vivode), **Stopnik** (Godvin, Hekenberk), **Teržič** (Brodé), **Ločica** (Ravne, Zahomec, Osredek, Jarše, Bistrica, Brdo, Jakovdol), **sv. Jeronim** (Kale, Merince, Pra-preče, Klokočovec, Klance), **Volog** (v logu?), **Tešova** (Polžnik, Prosilnik), **Čreta, Selo**.

Vseh hišnih števil je 478; fara štela je 1869 leta 2407 duš, število pa se je vedno množilo in doslej naraslo na 2980.

Fara, oziroma trg, ima svojo lego vzhodno od Gornjegagrada, zahodno od Celja; od Celja do tod je 2 uri vožnje, ali $4\frac{1}{2}$ ure hoda.

Izmed podfaranih okolice so le trg Vranski, Čeple, Prekopa, Tržič in nekaj Ločice na ravnem ob državni cesti; druge vasi so pa v dalnjem krogu po gorah in klancih raztrošene; fara se ima prištevati toraj težavnejšim.

Proti jugu in jugo-zapadu raztezajo se sosedne fare Št. Gothard, Blagovica in Motnik v kronovini Kranjski.

Okolica župnije Vranske je zdravju ugodna; le dež jo pregosto nadleguje, ki ga priženó vetrovi iz jugo-zapadne strani. Nevihte se, ako

nastanejo, kar kmalu odmaknejo temu kraju. V teku dvajsetih let padla je toča, povprek računjeno, vsaka tri leta, čestokrat napravila je pač ogromno škodo! Velik del nezgode pripisovati je golim, posekanim svoje naravne košate hoste oropanim vrhovom, ob katerih so se prej točonosni oblaki navadno razsuli, dočim imajo zdaj prosto pot v plodovito našo dolino.

Ker severno ležeče planinske vrhove (Solčavske planine, do 8000' visoke), dolgo krije snežena odeja, prične se tu spomlad nekako pozno, ako se o p r a v e m pomladnem času sploh govoriti zamore; navadno je prehod v spomladnej dobi kar naravnost od hladú do vročine, namreč poletne toplote.

Vendar pa nas sveži, ne osorni zrak, milo podnebje, dobra pitna voda, množina lepih gojzdov blizu vasij odškoduje obilo za manjkajočo nam pravo vigred. In ta čisti zrak nij popačen, ker barja (morasta) ali močvirja nij, iz kakeršnega se drugod vali ob soparnih dnevih pljučam pogubonosen vzduh.

Pač pa je dosti tekoče bistrega vodovja, ki po šterih krajih okolu fare žuboreče in urno giblje valčike svoje proti Bolski in potem skupno doli tje v čisto Savinjo.

Zemeljska rast je, posebno po dolini, rodovitna in rodi vse vrste pridelkov spodnjega

Štajerja, žitne sočivne in sadne. Zadnjih pet let pričela se je tudi živahna hmeloreja, ki pa zaradi neprenehoma stisnjene cene hmelja skoro da ne bode obstala.

Tudi vinorodnih goric je nekaj za domačo rabo ali vino nij posebno sladko.

V živinoreji se nahaja navadno govedina, svinje, ovce, perutnina, po hribovji kozé. Konje imajo le po trgu. Divjačine je pičlo malo po gojzdi in lovcu so zajca veselí, ako ga — dobé.

Medvedje, volkovi so že zdavno zatrti, izmed strupenih živalij najti je pa pogosto gad ali modras.

Kakor omenjeno je kraj zdrav. Endemičnih, krajevnih boleznij tukaj nij; navadnejše pa so tako zvane vremenske bolezni, revmatizem (protin, putika) in razni katári vsled prehlajenja. Kozé (osepnice) so razsajale tukaj leta 1793, 1794, 1808; griža 1804, 1812, 1828, 1844.

Leta 1855 zatrosila se je bila iz Italije kolera; pravijo, da po nekem potepuhu. Pomorila je, sosebno po trgu, mnogo ljudij, več ko 40.

Legar ali tifus je le enkrat nastal, pa kmalu pojenjal.

Ljudstvo je večinoma lepe rasti, krepko; rod brez izjeme slovenskega pokolenja; običaji in nošnja slovenska; duševne zmožnosti so raz-

vite; učenci iz teh krajev so bistrega uma in vrlih zmožnostij. Vojaškim naborom predstavila je fara od leta 1868 do 1888 skupaj 645 mladenčev; izmed teh bilo jih je v vojaštvo potrjenih 309.

Ti podatki razodevajo, da ta kraj nij, kakor si bodi zadnji, kar se tiče korenjaštva.

Farani so po svoji veliki večini kmečkega življa, obdelujočega zemljo v potu svojega obraza.

Poljedelstvo pa je v naši državi najkrepkejši steber njen, in ker delo človeka žlahtni, zató jè kmet tukaj čislan, nij se utihotapila še grda navada, da bi kmeta izpodrivali, zaničevali, kakor se to godi žalibog po mestnih okolicah.

To pa naš kmet tudi živo čuti, vedoč, da so časi preminoli, ko je graščak, meščan ali kdor je imel čas in veselje, grdil in črtil kmeta, kakor črnega murna, akoravno je se od kmečkih žuljev vse redilo; nij več tiste dobë, ko je graščak jemal kmetu živino, češ, „ako hoče kmet jesti kruh, naj vlačí plug in brano sam.“

Naš kmet si je svoje svobode svest, je trden, neomahljiv katoličan, dober, potrpežljiv; ali svoje čast, si ne dá skruniti, kajti tudi pod raševino bije gorško, občutljivo sree, čestokrat

plemenitejše, kakor pod gizdavo svilo in baržunom!

Stiske in nevolje, križi, težave, nesreče in uime ga ne poderó, zaupa v Boga in to mu daje tolažbo v stiskah.

Zategadelj ga malokje prevzame ošabna prevzetnost, baharstvo brezumno, te ostudne lastnosti. Pregovor veli: „Prevzetnija zajutrkuje v potrati ali zapravljevosti, obeduje z revščino, in večerja z zaničevanjem.“ Poduki vrle naše duhovščine privajajo vedno bolj kmeta do omike, in kdo bo tajil, poduki v knjigah družbe sv. Mohorja so pravi dragoceni zaklad!

Kakor je naš kmet napredoval v omiki svoji in spoznavanji samega sebe in narodnosti, tako napredoval je tudi v poljedelstvu.

Sprevidel je korist strojev, kakeršnih je dokaj videti sejalnih, mlatilnih, rušilnih, osipalnih, škoporeznih in čestilnih; drugemu drugih v porabo prepuščajo.

Razširja se umna živinoreja, čebelarstvo in sadjereja.

Naši gospodarji so tudi v plačevanji davka pridni; malo rubežni je, malo onih dolgih pravn, ki pogoltnejo v svoje žrelo toliko denarja. časa in posésti ter so krive tolikega sovraštva.

To mora veseliti vsakega rodoljuba.

Fara Vranska plačuje davka cesarskega na leto blizu 8000 fl., občinskih okrajnih in deželnih doklad pa okolu 6200 fl.

To so lepe svote in vendar obe občini ne nakladate več kakor 22 odstotkov za svoje potrebe, pa so le brez dolgov. To so nasledki dobrega gospodarstva. V 20 letih so izplačale skupaj nad 284.000 fl. davka. —

Tedaj po konci glavo kmet! Ne klanjaj se vsakemu pisanemu pogledu, vsakemu, ki si prisvaja oblast in povelje; nij ga gospoda nad prostim kmetom, ako je ta pošten in vesten! Nij mu treba sramožljivo sukati klobuka med rokama po pisarnah; pravico zahteva in pravica mu gre. —

Trg Vranski, središče fare, je postal s časom imeniten trg.

Jugozapadno od tod, zvonaj trga bila je za cesarja Napoleona I. francoska meja (Ilirija) do 1815. leta trg (tedajna vas). Vransko bil je prvi kraj Avstrijski od meje sem.

V hiši št. 101, sedaj last g. barona Wittenbacha, bil je tedaj c. kr. carinski urad; ljudstvo pa nazivlje to poslopje še zdaj „na avžlak.“

Po Vranskem trgu je mnogo obrtnikov, (4 trgovci, 23 rokodelcev razne vrste, več lesotržcev in 1 prodavatelj železnine). Trgovstvo z lesom in sadjem se posebno dobro obnaša.

Starodavno, narodno imé „Vransko“ nahaja se po starih latinskih in nemških pismih pisano:

Vrensk, Vrantzk, Frenzk, Franzkh.

Bilo bi tedaj pravilno le „Vransko“.

Nemci pa so prestrojili to ime v „Franz“. Naravno je, da so to začeli tako, kakor po krajih okolu Ljutomera, Ptuja itd., kjer so iz Meretinc skovali „Meretinzen“, iz Bodislave „Bodislavzen“ iz Kokorič „Kokoritschen“, iz Murave „Muratzen“ itd.

Vransko jeli so nazivati „Vrancen“, potem „Franzen“ in slednjič so srečno dospeli do „Franz“, kljubovaje vrlemu vranu, ki v trškem grbu ponosno vihti svoj kljun kvišku.

Trg Vranski broji 111, večinoma lepih hiš in se razteza po obeh straneh državne ceste na dolgost. V njem je okrajno sodišče, okrajni zastop, davkarija, narodna šola, občinski uradi okrajno in krajno šolsko svetovalstvo, pošta, brzjav, urad vžitninske dače, notarijat.

Po Maherjevi topografiji je trg okolu 700', nad morsko gladino vzvišen.

Krog in krog robijo ga prijazni gozdeci, hladni, duhteči logovi in holmei s krasnim razgledom proti spodnji Savinjski dolini in proti Celji. —

Megla, sitna človeškim prsim, redko kedaj nastopi.

Nij čudo, da v to priljubljeno letovišče vsako leto prihaja mnogo tujih gostov na odpočitek; vsak zapusti zadovoljen mirni, brezhrupni in vendar živahni naš kotichek.

Postrežnih gostilen je po trgu dovolj, dobiti je v njih za zmerno ceno stanišče in hrano.

Na Bolski napravljeno je kopelišče; voda ima povprek 16—17° R.

O velekrasnih izletnih okolicah hočemo kratko spregovoriti tam, kjer bode sledil popis šestih podružnic Vranske župnije.

Veličastna župna cerkev v trgu je posvečena sv. arhangelju Mihaelu. Sedanjo lepoto pridobila je po neumornem trudu preč. gospoda duh. svetnika, župnika Antona Balona in je zdaj najlepša v tej dolini daleč na okolu, bodisi kar se tiče notranjega lica, bodisi tikoma cerkvene oprave.

Za faro ustanovljena je 3razredna šola. Leta 1868 bil je učitelj Anton Pirš, ki je tu pohvalno služboval od 1821 do 1868, kakor kažejo pohvalni dekreti in časnik „Grätzer Zeitung“ iz leta 1829, 1830, 1832.

Zdaj podučuje tudi preč. gospod župnik Anton Balon ob četrtkih prostovoljno otroke iz oddaljenih krajev v kaplaniji.

Od leta 1868 sem se je ustanovila tukaj narodna čitalnica (1867), prepotrebna razsvit-

ljava trga, kmetijska podružnica, zdravstveno poverjenstvo, lovska družba, požarna (gasilna) straža, rokodelska družba. To vse vsled požrtovalnosti blagega občanstva.

Družba sv. Mohorja šteje tu ogromno število udov, isto tako ima „Slovenska Matica“, „Savinjski Sokol“, „katoliško podporno društvo“ v Celji, i mnogo narodnih družb iz tega kraja dokaj članov.

Leta 1876 dobil je trg po prizadevanji občine, in gg. **Leop. Schwentner**, **Sim. Oset**, **Fran Šentak**, brzojavni urad, ki ima tu dosti posla.

Po ponovljeni prošnji okrajnega odbora in osobnem posredovanji državnega poslanca g. **Mih. Vošnjaka** priborila se je 1886 tudi poštna zveza med Vranskim in Trojano-Lukovico, tako, da je zdaj vožna zveza med Vranskim, Ljubljano in Kamnikom popolna, nepretrgana.

Po teh popisih naj bode podano nekoliko iz

Zgodovine župne cerkve, župnije in podružnic.

Začetkom obsegala je župnija Vranska sedanje samostojne župnije: Vransko, Št. Jur v Motniku in Št. Jur pod Tabrom.

Iz preiskovalnega poročila, ležečega v Strašburški pismovnici, od leta 1545 je razvidno, da je bila hiša Božja na Vranskem postavljena od „navadnega ljudstva“ (von dem Gemainen Mann), in da je imela pod saboj osem cerkvá, imenovana: sv. Katarina, sv. Mohor, sv. Martin, sv. Radegunda, Št. Jur, sv. Miklavž, sv. Marija Magdalena, sv. Roman (Jeronim?)

Leta 1528 jelo se je tukaj gibati **luteranstvo**. Večkrat morala je priti pregledna komisija; iz poročila dne 28. junija 1528 posnamemo, da je neki Kristof Ramschüssel, mitar, rogovilil in svojim ljudem prepovedoval cerkvene pohode itd.

Leta 1550, 1597 so bili luteranskega rogoviljenja toženi Kristof Rotter, Pregl, Faingust, Anton Mautner, Kristof Huber z ženami in obiteljo.

1601. leta se je potikal po Ojstrški vasi luteranski pridigar **Hans Dobransky**.

1610, dne 5. oktobra pritoži se Vranski vikar **Andr. Fellmann** pri svojem škofu proti Baronu Feliks Schrattenbach-u v Hekenberku, sledeče:

1. da se ta brani osebe, krive pregreškov predstaviti sodbi, posebno tisto žensko, ki je med blagoslovitvijo „Marije kronane“ na Vranskem zvonaj na pokopališči jela razgrajati.

2. Da bi ga bil Luka Trauner, podložnik Schrattenbacha s hrastovim kolom ubil, ako ne bi udarca bil zabranil kooperator **Hans Kopriva** (Kopriva).

1611. l. je zamogel Andr. Fellman, cerkvenemu saboru Gornjegrajskemu zopet poročiti, da nijma todi krivovercev.

1635 so se podložniki graščin Podgrad, Hekenberg in Osterca uprli in te gradove oropali.

1600, dne 4. oktobra naznani vikar **Egid Ziperle** škofu **Tomazu**, da kuga po fari hudo razsaja.

Kuga je bila nastala tudi 1624, 1625, 1646, posebno huda je bila 1647.

Kakor rečeno, postavili so farno cerkev navadni ljudje, t. j. kmetje.

Začetkom imela je, kolikor se da posneti iz starih pisem, cerkev eno samo ladjo; zdaj ima tri. Na koru videti so še stebri iz prejšnje dobe. — Zdaj ima cerkev v glavni ladji dva stranska altarja: presv. srca Jezusovega in presv. srca Marije.

V severni stranski ladji je altar sv. Križa; proti jugu kapela sv. Antona, s katero se veže južna ladija in v koji je na spodnjem konci krstni kamen z altarjem sv. Janeza krstitelja.

Kapela sv. Antona ima lep marmorni altar sv. Antona Padovanskega in kaže dvoje ple-

menitaških grbov; na desni grb gospoda pl. Waldreich (gotovo Caharija Waldtrich pl. Ehrenport), na levo grb Marije Frančiške, njegove soproge.

Ta dva dobrotnika sta brž ko ne dala napraviti ta altar. V kapelinem grobu ste dve metalni krsti, v jedni počiva leta 1762 umrli Jožef Karol de Curti Francini.

V župni cerkvi bili so, kakor kaže knjiga o umrlih, pokopani:

a) 1754. **Leopold Evgenius L. baron de Schertzer**. Na desni, v koru uzidan je nagrobni kamen njegov.

b) 1773. **Alojz pl. Hohenwart**, umrl v soseski sv. Jeronim.

Nagrobni kameni v cerkvi kažejo še imena:

„**Gospod Jurij pl. Schrattenbach** Hekenberški in Ojstrški, in gospa **Katarina rojena Eibiswaldt**“. „**Sinovi Franc in Krištof pl. Schrattenbach**“.

Cerkev ima štiri zvonove: Veliki zvon leta 1816, drugi 1685, tretji 1740; četrti, mrtvaški zvon je brez letnice.

1609 dne 3. maja prosi Vranski župnik Andr. Fellman knezoškofa Tomaža, da blagoslovi Marijin altar. Odlok se glasi: „Fiat in nomine Jesu et Mariae“. (Zgodi se v imenu Jezusa in Marije).

1666 prosi bratovščina sv. Kristusovega telesa za dovoljenje napraviti bratovščinsko kapelo; dovolitev knezoškofa je došla 19. avgusta 1666.

1797—1798 dozidali ste se obojestranski ladiji cerkve. Po uradnih aktih prosilo se je 1803 za blagoslovitev povekšane cerkve in 18. januarija 1804 dobil je dekan Miha Butkovič oblast, razširjeno cerkev na nedeljni dan blagosloviti.

1827 bil je zvonik na novo krit.

1838 je bil tu velik potres, farna cerkev je dobila razpokline in se je morala popraviti.

1839. leta 16. junija po noči nastal je v trgu poguben požar. Ogenj nastal je v nekem hlevu mesarja Svetelna; zgorelo je 11 hiš z vsemi gospodarskimi poslopji. Pogorelci: Luka Goričan, Maksel, Maloprov, Premše, Pek, Pak, Hrvaški birt, Sliveca, Nasko, mežnarija in kajža v farovškem vrtu. Zgorela sta tudi dva otroka.

1842 se je odstranilo ozidje okolu cerkvenega prostorišča, ktero se je zgradilo stebri in železno verigo. Isto leto dobila je cerkev nove klopi, kapela sv. Antona nov tabernakel. Kupila sta se dva mala banderca in dragoceni velum.

1844 naredili so v cerkvi marmornat tlak.

1845 izdelan in postavljen je nov veliki altar in dva stranska altarja presv. srca Jezusa in Marije in prižnica.

1846 dobila je kapela sv. Antona nov tlak mozajik.

1847 kupil se je nov križev pot, blagoslovil ga je frančiškan čast. **O. Atanaz Krajnik** iz Nazarja.

1848 je bila velika povodenj. Spodnji konec trga je bil preplavljen, voda je segala do kolen.

1853 so bile narejene lepe nove spovednice. Isto leto prestavili so okrajno sodišče iz Podgrada (Purgstall) v hišo „Adlerbirta“ na Vranskem, davkarijo pa na „pošto“.

1854 je izdelal **Alojz Hörbiger** nove orglje z 18 registri. Postavil se je tudi nov altar sv. križa v postranskej ladiji.

1857 kupljena je nova monstranca v gotiškem slogu za 1080 gld. **Ta monstranca je blagoslovljena po knezoškofu, ekscellenci dr. Jakobu Maksimilijanu, tedajnem korarju Lavantinskem.** Brat milostl. knezoškofa bil je takrat župnik Vranski.

1859, dne 23. junija ob $1\frac{1}{2}$ 9. uri zvečer vstrelili so Lovrenca Bonturina, feldvebla c. kr. pešpolka št. 26 zavoljo begunstva in zapeljevanja tovaršev do upora. Bil je dan pred Sol-

ferinsko bitvijo, praznik sv. rešnjega Telesa in večer pred sv. Janezom. V istem mahu, ko je zažaril se prvi kres nad Hekenbergom in ko je farni zvon zapel „večno luč“, poknile so puške in krogle svinčenke so usmrtilo izdajalsko nesrečno srce.

Voditelj smrtni sodbi bil je polkovnik **pl. Richter**; zadnja tolažila sv. vere podelil je nesrečniku prč. gospod župnik **Stuller**.

1860 dobi cerkev novo streho.

1861 nasadili so vrh zvonika novo pozlačen križ in jabolko.

1863, na cesarja rojstni dan zazsajala je nevihta; toča je padala, kakoršne niso pamtili najstarejši ljudje. Polje je bilo kakor po zimi; zrna toče, debela kakor kurja jajca, ležala so še dva dneva po tleh. —

Isto leto je kupljeno belo cerkveno banderce za žene in device ob stroških 170 fl.

1864 so tatovi okradli nabiralno škrinjico.

1865 dne 9. julija bral je tukaj prvo sv. mašo prč. gospod Miha Plešnik, sedaj župnik Št. Pavelski.

1866. leto je bilo izredno bogato vseh pri delkov. Po severu razgrajal je Prus, na jugu Italjan, drugod so nastajale kuge in davile ljudstvo. Tukaj pa je bilo kakor v dobrem

zavetišči; le vojaške trume so se živalno selile tod skozi.

1867 dne 9. junija blagoslovil je g. župnik **Stuller** kapelo, katero je na čast neomadežanega spočetja device Marije poleg svoje hiše postaviti dal vrli tržan g. **Leop. Schwentner**.

Isto leto je bila zopet velika povodenj.

1869 došli so štirje lepi, novo pozlačeni srebrni kelhi, katerim je v Ljubljani podelil blagoslov knezoškof **Jarnej Vidmar**. —

V ravno tem letu govorilo se je, da nameravajo prestaviti sodišče odtod v Mozirje ter dva okraja spojiti v eden sam okraj. Ali Vranski veljaki so temu ugovarjali, ostalo je pri starem.

1870 videti je bila severna luč, žareča krvavo rdeče. Ljudstvo si je prerokovalo iz te redke prikazni vsakojake nezgode.

V istem letu dobila je cerkev zopet lep srebrn kelh.

1871 kupljen je nov, svetilnik prekrasen za 24 luči.

1872 je zopet pobila grozovita toča vse poljske pridelke.

1872 dne 25. septembra vložili so po slovesni službi Božji blagoslovljen temeljni kamen šolski stavbi. Ob enem položili so se v zaboj:

raznoteri denarji in časniki tiste dobe in spominski list, ki se glasi tako-le:

„Naprej na poti omike!“

„Da se daje mladeži Vranske fare priložnost, doseči troje:

1. da se na podlagi sv. katoliške vere razvije um in srce ino s tem položi temelj pravi človečnosti;
2. da bode nekdej na čast in slavo svojemu narodu;
3. da se iz nje izgojijo čvrsti in zvesti udje avstrijske države, —

v ta namen smo podpisani v ime župnije Vranske razširili pretesni hram Vranske šole in pokladamo temelj z vslikom:

Bog blagoslovi to svetišče omike in domoljubja! Bog blagoslovi bodočnost Vranske mladeži! —

Krajno šolsko svetovalstvo Vransko, 25 septembra, tisoč osem sto dva in sedemdesetega leta za vlade Nj. Veličanstva Frančiška Jožefa I.

Udje krajnega šolskega svetovalstva:

Luka Gradišnik, načelnik.

Franc Šentak, načelnikov namestnik.

Simon Oset, šolski ogleda.

Janez Stuller, župnik.

Jakob Budna, nadučitelj.

Anton Pajk,

Jožef Musi,

Gustav baron Wittenbach,

} udje.

1872 dne 27. novembra so se nenavadno gosto vtrinjale na nebo zvezde; to je trajalo od 6. do 10. ure zvečer. Ljudstvo je bilo preplašeno rekoč, da se mu dozdeva, kakor bi hotelo vse nebo doli pasti.

1873 dne 11 novembra bila je na Vranskem razstava govedine in konj; obiskovalcev razstave šteli so nad 3000.

1873, dne 20. novembra se je svečano blagoslovila po gosp. župniku **Stullerji** na novo dozidana šolska stavba. Slovesne službe Božje udeležili so se vsi uradniki in mnogo ljudstva.

Učiteljstvo, na novo nameščeno je bilo takrat: Radoslav Škoflek, nadučitelj, Simon Meglič, učitelj, Marija Schwenner, podučiteljica.

1874 postavi **Fran Šentak** novo mlatilnico v Tržiči, kojo so blagoslovili 29. julija.

1875 so dali prenarediti Božji grob; to je stalo 350 fl.

1875 kupljena je nova ura repetirna za zvonik ob stroških 870 fl.

1876 v dan 3. oktobra zgubila je fara po smrti obče ljubljenega župnika gosp. **Jan. Stullerja**.

1877 dne 1. januarja dobila je fara novega župnika preč. gospoda **Antona Balona**.

Istega leta se je prav lepo popravil ves farovž, kar je stalo 1250 fl., podružnice so določile 360 fl., velika večina stroškov zadela je toraj g. župnika. —

Pismo Vranskega vikarja **Andr. Schwab** do škofa Konrada iz dne 23. avgusta 1578 razodeva, kakšen je bil farovž nekdej.

Vikar toži, da je farovž podrtija znotraj in zvonaj.

Župnik **Andr. Zdolšek** je farovž posebno v gornjem delu precej preurediti dal.

1878 je bil tukaj na pregledovalnem popotovanju Štajerski namestnik **baron Kübeck**; zasliševanje ljudstva o željah in pritožbah vršilo se je pri Gorograncu v „salonu.“

1878—1879 kupilo se je mnogo krasne cerkvene oprave.

1881 pozidal se je glavni zvonik in stolpič na kapelo sv. Antonija; oba stolpa sta pokrita s škrlj.

1881 dne 4. julija pričela so se pod osobnim vodstvom gospod župnika **Balona** obširna popravila, in prenovitve v cerkvi; novo sli-

kanje „al fresco“ izdelal je okusno slikar **Toma Fantoni**, ki je oskrbel tudi pozlataarska dela pri vseh altarih in prižnici. To je stalo 5631 fl.

1882 dne 8. julija imenuje mil. knez in škof prě. gosp. župnika **Antona Balona** svojim duhovnim svetovalcem.

1883 peljal se je tu skozi nadvojvoda Albreht; na Vranskem se mu je poklonil okrajni in občinski zastop.

1886 dne 2. julija poročal je državni poslanec g. **Miha Vošnjak** o svojem delovanji v državnem in deželnem zboru.

1887. Staro gospodarsko poslopje pri farovžu, že davno trohnelo in silno vbogo, moralo se je podreti in postaviti novo; pravilna in vseskozi lepa stavba izvršena je bila pod vodstvom gosp. župnika **Balona** septembra 1887.

Farani so tudi tu, kakor pri vsaki drugi priliki s svojo darežljivostjo dokazali, da so vneti za olepšavo svojih cerkvenih in farnih stavb, na koje so smelo ponosni.

1887 obiskal je mil. knezoškof Ljubljanski, dr. **Jakob Misia**, patron Vranske fare, prě. gosp. župnika.

1887 dne 3. februarija umrl je obče čislani posestnik g. **Fran Šentak**. R. I. P.

1888 kupila se je s prostovoljnimi darovi lepa bela zastava za šolsko mladino in bila blagoslovljena 3. maja 1888 po gosp. župniku. Kurnica zastavi bila je gospa Amalija baronica Wittenbach, ki je darovala zastavi krasen trak. Po zimi so blagosrčni tržani 43 otrok šolarjev preskrbeli z opoldansko toplo hrano.

Dne 9. junija, dan pred sv. birmo, je bil tukaj slovesno sprejet in pozdravljen **milostljivi naš knez in škof**. Trg je bil ves v zastavah, zvečer razsvitljen, ko je bila mil. knezu na čast velika bakljada, priredjena po gasilni straži z godbo.

Mil. knezoškof **dr. Jakob Maksimilijan** so delili zakrament sv. birme tukaj že **petkrat**, to je leta 1864, 1870, 1876, 1882, 1888.

Črtica o siromašnej hiši „klošter“.

Na holmei, imenovanem Briše je pod trg spadajoča hiša, ki služi obubožanim ženskam v stanovanje. Imenuje se od nekdanj „klošter“; sprejemati se smejo notri jedino le ženske, ne več ko 10.

To hišo je darovala s pismom dne 21. maja 1837 Marjeta Vizjak.

V tem pismu je rečeno, da Marjeta Vizjak **daruje** hišo št. 52 (zdaj 54) v trgu, tako zvan *„klošter“* in k tej spadajoče parcele **uboštvenemu zavodu fare Vranske**; ali se sme prepisati v lastnino tega zavoda še le takrat, kadar umré ona in njeni dve sestri Katarina in Mica.

Ta prepis zvršil se je 17. avgusta 1843.

Darilno pismo, sklenjeno med takratnim župnikom Gaspar Soršem in Marjeto Vizjak govori, da pripada darilu:

- a) hiša v trgu št. 52;
- b) vrtič tik hiše;
- c) njivica nižje poslopja;
- d) njivica in kos travnika, kjer je mejač Gaspar Sirk.

Davek naj plačuje cerkev.

Leta 1867 se je ta hiša morala popraviti.

* * *

Cerkveni ključarji župnije Vranske so zdaj: Andrej Brišnik, posestnik; Anton Kumer, župan.

Podružnice.

Župnija Vranska ima šest podružnic, ktere opišemo v tem sostavku.

Omenjeno je že, da je okolica Vranska posebno mična, vabljiva krajšim ali daljšim izletom.

Že potovanje do podružnih cerkev mora prijatelja Božje narave zadovoljiti. Ako hoče sprehajalec hoditi po zelenem, ravnem polji, izbere naj si sprehod na Ločico; če se hoče veseliti hladnega gojzda, njegovega okrepčevalnega vzduha in poslušati miloglasno pesem brzokrilih stanovnikov tihega loga, naj gre k podružnici sv. Martina; pot do tje je eno uro dolga.

Kdor ljubi vinorodne gorice in zmerne goričke, prikladen mu bode sprehod v Stopnik ali k podružnici sv. Jeronima; krepkejšim in zdravejšim priporoča se pohod podružnic za Čreto in sv. Katarine. Te dve podružnici ste visoko na gori, ki se dviga, kakor mejnik med Vranskim in Gornjegraškim okrajem. Iz tega vrha vidiš daleč gori v gornjo Savinsko dolino do Ljubnega; v dolini, kjer med zeleno ravánjo teče bistrovalna Savinja, kakor trak srebrn, vidiš blesteče se cerkve Kokarje, Gorico, Rečico, št. Janž, Okonino, sv. Frančišek, na vrhah sv. Primož, sv. Križ, goro oljko itd., velemogočen razgled, ki ga lepša na skrajni meji tvojega pogleda dolga vrsta veličastnih Solčavskih planin, pokritih z večnim snegom; od pla-

nin sem veje že precej ojštra planinska sapa, treba se dobro odeti.

Med mnogoštevilnimi izleti naj bode omenjen še oni v sosednjo faro Št. Jur po „Grilovem“ zavodu; na planino Ščavnico (3900' visoko) v prijazni sosedni trg Braslovče mimo podružnice sv. Martina. Zdaj pa se nam je zopet vrnoti k popisovanji podružnic.

1. Podružnica sv. Marije za Čreto.

Neznano je, zakaj ta cerkev v pismih o fari Vranski iz leta 1545 nij omenjena; mogoče, da je bila postavljena še le pozneje.

O tej prostornej, po ljudstvu prav rado obiskovanej cerkvi je omeniti:

Cerkev ima eno samo ladjo; ima pa več dozidanih oddelkov; od prejšnje dobe ohranjena so gotična vrata.

Altarje so posvečeni sv. devici Mariji; na desni žalostni materi Božji, na levi sv. Urhu. Ob severnej strani je kapelica sv. Ane, prizidana bržčas 1720; ta letnica se bere namreč na kapelici. V krstni kamen poleg glavnih vrat vdolbljena je letnica 1685. Cerkveni kelih podoban je kelihu iz l. 1512, nahajajočemu se v Ljubenskej podružnici sv. Antona v Rastkah.

Pripovedujejo, da so pred kakimi 40 leti iz cerkvice vkradli železen jerbas, iz kterega je poleg pravljice, nekdanj žrl konj Turka, jerbas pa, da so Turki tukaj pozabili.

V zvoniku je troje zvonov; Letnice so XXI (1471?) 1746 in 1778.

L. 1618 blagoslovil je škof Tom a ž altar. 1825 je bilo dovoljeno prodati cerkveni vinograd. Ob službovanji g. župnika Andr. Z dol š e k a kril se je stolp s kositarjem, napravljen je bil nov kor, povekšali so cerkvena okna in prevedeli jih z mrežo, slednjič ponovili vse tri altare.

1856 povekšati so dali farne orglje, ktere so potem na Čreto prenesli.

1858 je treščilo v hišo poleg cerkve (mežnarijo). Isto leto popravili so zidovje okolu cerkve.

1862 dobila je cerkev nov križev pot; slikal ga je Vizjak iz Kranja, okvirje je napravil Andrej Cesar iz Mozirja.

1865 postavil je Andrej Cesar, podobar iz Mozirja nov altar sv. Ane v kapelici.

1871 po noči 28. avgusta vlomili so tatovi v cerkev ter poropali denar, perilo in oprave.

1869—1873 nakupilo se je mnogo nove oprave. Cerkvica je zdaj prav lična in prijazna.

Cerkvena opravila se tam obhajajo: binkoštni ponedeljek, v god sv. Urha, sv. Ane, ob veliki gospojnici, roženvenčno nedeljo in procesija sv. Telesa.

Cerkveni ključarji so sedaj: Andrej Brišnik, Anton Blatnik.

2. Podružnica sv. Katarine.

Pičle četrť ure od Črete na isti gori stoji cerkvica sv. Katarine proti jugozapadu. Zidana je v gotiškem slogu, ima ozka obokasta okna, lesen strop. Cerkvici ostala je starikava oblika, ker se je pozornost in delavnost ljudstva obrnola bolj Marijini cerkvici za Čreto.

Glavni altar posvečen je sv. Katarini, stranska altarja pa sv. Pankraciju in sv. Ilju. Letnice so videti: na krstnem kamnu blizu velikih vrat 1656, zvonaj kora 1685, na prižnici 1687. Lesen stolpič ima dva zvonova. Večji izmed obeh ima napis v vzvišenih črkah gotiških: Jezus Nazarenus m + v I + 3 X + (1434?), manjši pa Jezus Fili Dei Vivi Misere Nobis.

1867. leta omislil se je namestu opisanega prvega zvona nov, 242 funtov težak zvon pri Albertu Samassi v Ljubljani; dozidali so zakristijo, napravili nov tlak, na severni strani dvoje oken in vsem oknom dodali mreže.

Glavni altar se je isto leto prenovil, popravila sta se stranska altarja (slikarija na steni), dobila nova prižnica in se je sploh vsa cerkveica zbelila. Dne 20. oktobra 1867 je bila tako olikana cerkveica blagoslovljena po gosp. župniku Stullerji.

1872. leta popravili so še ozidje okolu cerkve. Opravila se v tej cerkveici vršć: Ob sv. Katarini in procesija sv. Telesa.

Cerkveni ključarji: (glej Čreta).

3. Podružnica sv. Jeronima.

Severozapadno od Vranskega stoji na strmem skalnatem višku cerkev sv. Jeronima na Tabru, obdana od starega zidovja, ki ima na eni strani še stolp, v katerem je zdaj hlevič. Ta cerkveica namreč stoji na razvalinah nekdanjega gradu, tvrdujave. Pravijo, da je graščina Podgrad (Purgstall), ki je zdaj spodaj nižje Tabra, stala nekđaj na mestu cerkve.

Drug tak tabor bil je po starih listinah pri sv. Jurji. Zató menijo nekteri, da naj bi se fara Št. Jur nazivala: Št. Jur v spodnjem Tabru, (ne „na Tabru“), če je pri sv. Jeronimu bil „zgornji Tabor“.

Začetkom imela je ta cerkveica le 4 sežnje dolgo in $2\frac{2}{3}$ sežnjev široko ladjo in lesen stolp.

Pozneje podaljšali so ladjo za $2\frac{1}{3}$ sežnja, na zapadni strani dozidal se je nov zvonik. Leta 1631 imela je cerkva edini altar sv. Jeronima. Zdaj (od leta 1860 sem) ima tri: sv. Jeronima, na desni sv. Antona, na levi sv. Jožefa. V pismu Ernesta Amadeja grofa Attemsa, škofa Ljubljanskega od leta 1747, pisanem po naročilu **Kordule, Cecilje pl. Hohenwarth** imenuje se altar sv. Jožefa „privilegovan“ altar.

Leta 1860 dobila je cerkva novo prižnico, podobe sv. križevega pota in pevski kor.

1862—1863 prezidala se je mežnarija, ki stoji v jugovzhodnem kotu Taborja.

V zvoniku sta dva zvonova, prvi težak 493, drugi 215 funtov.

Leta 1886 prizidal se je cerkvi večji žagred.

Četrť ure od te cerkve navzgor je velika votlina, ktero imenujejo ljudje „Škodavnica“ (skadalnica). V njej nahaja se mnogo kapnikov različne oblike.

Votlina sega globoko in daleč; trdi se, da ima izhod na Gornjegraški severni strani. Enaka jama nahaja se višje blizu podružnice sv. Jošta, Šmartinske fare, imenovana „Žlebirnica“.

Ob vznožji Taborja stoji grajščina Podgrad, nekdanji sedež sodišča.

Po izvornih spisih leta 1426 in po zgodovini samostanskej iz Gornjegagrada imel je ta

samostan (Stift) dvorec Podgor na Vranskem, pripadajoč uradu Volog. Ta dvorec dal se je 1341 Rudolfu Vaist (Rudolf der Vaist.).

Leta 1542 so Podgrad po umrlem Ludviku Hohenwartu cenili:

„Geschatz purgstell, so yetzo ganz ödt vnd
„nichts peilhe hat 50 Pfd. dl.“ das hoch-
„gericht dazu 220 Pfd. dl. ein Haus und
„ein Garten zu Cilli 88 Pfd. dl. und das
„Amthaus zu Lemberg sammt Garten 70
„Pfd. dl.“

Kot lastniki Podgrada imenovani so:

Schrattenbach okoli 1650; 1660 **Janez Bapt. Karl pl. Saumburg**, v krstnih maticah imenovan Assessor ducatus Carnioliae; 1681 **Suzana Apfalterer**; 1730 **Marija Ana, vdova Janeza Friderika Strassberg**, rojena **Apfalterer**; 1737, 1748 **Janez Ludvik pl. Hohenwarth**.

Po Hohenwarthu so imeli grad v lasti 1783 **Maksimilijana rojena Brandenan**, omožena **Renzenberg**, od l. 1792 **Peter Frid. Hillebrand**, po njegovi smrti udova **Jozefa**, pozneje omožena **Perše**; 1801 **Cecilija Talničar**, 1807 **Marija udova Skubic**, omožena **Peček**, po njej **Jožef**, za tem brat **Franc Skubic**, 1827 **Matija Perko**, potem njegov sin **Anton Vincenc Perko**, kateri je graj-

šćino leta 1846 prodal **Karlu Nep. Gustavu baron Wittenbachu**; po smrti tega je 1885 jo prevzel sedanji lastnik **Ludovik baron Wittenbach**.

Opravila pri cerkvi sv. Jeronima so: god sv. Jeronima, sv. Florijana, križev teden in procesija sv. Telesa.

Cerkveni ključarji so: **Matija Kapus, Franc Slapnik**.

4. Podružnica sv. Magdalene na Ločici.

V notranjem podobna je cerkev oni pri sv. Jeronimu; nekdej špičasto obokana okna prestrojila so se v štirivoglata.

Glavni altar iz 17. stoletja, posvečen je sv. Mariji Magdaleni, stranska altarja pa sv. Notburgi (na desno) in sv. Barbari (na levo).

Leta 1631 je imela cerkev postranska altarja posvečena sv. Ahaciju in sv. križu.

1825 dovoljena je prodava vinograda.

1838 je postavila soseska mežnarijo.

1845 je bil na novo krit zvonik.

1850 so se popravljali trije altarji.

1865, 1866 se je popravljala cerkev znotraj, kar spričuje kronogram: „SanCta MagDaLena nVnC preCatrIX nostra“.

1872 se je ta cerkev zopet mnogo olepšala in krila; odlikoval se je pri tej priliki posebno Janez Poznič p. d. Skrabar, kmet iz Bistrice.

1876 prenesla se je iz Vranskega stolpa ura na Ločišk zvonik.

1885 prenovil se je glavni altar in prižnica, delo izgotovil je Celjski zlatar Franc Krašovec.

1886 dobi cerkev nov križev pot.

Opravila na Ločici so: god sv. Marije Magdalene, procesiji križev teden in sv. Telesa.

Cerkveni ključarji so: Franc Zevnik, Janez Zupan.

5. Podružnica sv. Mohorja in Fortunata v Stopniku.

Cerkev imela je leta 1631, kakor razvidno iz vizitačnega zapisnika, štiri altarje: sv. Mohorja, device Marije, sv. Simona in Juda, sv. Benedikta. Zdaj ima pa troje altarjev, namreč: sv. Mohorja in Fortunata (iz l. 1712) na desno B. V. Mariae, na levo sv. Simona in Juda.

Pred gotiškimi vrati je bilo leseno obočje; ko so pa leta 1863 cerkev povekševali, odstranili so to obočje.

Na velikem altarji videti je grb **Schrat-tenbahov**. V zvoniku sta dva zvonova; manjši zvon ima nerazločen napis in letnico 1320; večji kupljen je leta 1867.

1863. leta se je cela cerkvena stavba popravljala, postavilo ogradno zidovje napravila poleg vhoda kapelica sv. Roka in Boštjana, ki se je blagoslovila, dne 18. junija 1863, osmo nedeljo po binkoštih.

1867 zlatili so vse altarje na novo.

1870 kupil se je nov harmonij in dala pozlatiti monstranca.

Tej cerkvi pripadal je vinograd na podlagi listine, izgotovljene po plemstvu Teharskem (Edelthum Tüchern) 31. januarija 1676.

Opravila v Stopniku so: god sv. Mohorja in Fortunata, sv. Roka ob Mali gospojnici, procesija sv. Telesa.

Cerkveni ključarji: J. Poznič, Ignacij Berdnik.

6. Podružnica sv. Martina v Godvinu.

Iz vizitačnih zapisnikov posnamemo, da je leta 1631 cerkev imela tri altarje: sv. Martina, sv. Petra in sv. Jerneja.

Leta 1699 glasilo se je poročilo o tej cerkvi neugodno, kar se tiče stavbe. V slabem

stavbenem stanu bila je tudi še leta 1860. Zvonik se je nagnil, zidovje kazalo je nevarne razpoke, streha je bila trohnela, premočena. Vse te oškodbe odpravile so se 1861. in 1862. leta ter se je ob zagradbi postavila kapelica.

Cerkev dobila je nov veliki altar (blagoslovljen po dekanu iz Braslovč **Mih. Stojanu** 9. novembra 1862). Leta 1863 so prišli tudi na mesto starih novi stranski altarji sv. Petra in sv. Jerneja in se je pridobila nova prižnica.

V zvoniku sta dva zvonova.

Leta 1810 dokupilo se je posestvo, obsegajoče 2 orala 1587⁰ hoste, 616⁰ pašnika in 60⁰ dvorišča.

Blagajnica te podružnice je posebno dobra.

Iz spomeniške knjige župnijske razvideti je o tem sledeče:

V prejšnjih časih so ljudje, kakor še zdaj, sv. Martina častili posebnega varha domače živali, posebno govedine, ter so mu, tako rekoč vso žival posvetili in postavili jo pod njega varstvo. Plačevali so pa od nje precejšnje doneske cerkvi.

Doneski (obresti) so narasli do pomenljivega dohodka ter se zabilježevali v cerkvene račune. Pozneje se je manje odrajtovalo n. pr. od krave po 5 fl. in manj; glavnice so se pa vložile na obresti. Ker se za popravila nij izdalo

skoraj nič, so se glavnice morale množiti, obresti tudi in so tako dosegle poznejšo visokost. Zato je blagajnica te podružnice večkrat pripomogla farni cerkvi pri njenih stroških.

1871—1876 dobila je cerkev več nove oprave.

Opravila so: god sv. Marka, sv. Petra in Pavla, sv. Martina in procesija sv. Telesa.

Ključarji so: Franc Kosmelj, Franc Žuža.

Dodatek k podružnicam.

Še leta 1794 imela je tudi grajščina „Brody“ pravico, da se sme v njeni hišni kapeli brati sv. maša. Dotična dovolba je izišla 4. maja 1786 v roko gospodične **Alojzije de Curti**; podaljšana je bila ta dovolba za lastnika **Jožefa Bayer** l. 1790, 1794. Leta 1754 bil je duhoven **Matija Bernhard** (od 1759 do 1762 bogoslovec v Gornjegradskem kolegiji) praefectus castris Brodi.

Lastniki graščine Brodovske, ki je nekdaj imela svojo zemljiško knjigo, so bili:

1730 **Karl Žiga Pilpah**, **Franc Anton Steinacher**; 1738 **Anton Solak**, 1741 **Jožef pl. Charchesy**, 1746 **Karl Jožef de Curti-Francini**, 1762 **Terezija pl. Curti**, 1786 **Alojzija Teodora**, **Maksimiljana**,

Nepomucena in Marija pl. Curti, 1788
Miha Evtahij baron Rastern, 1789
Jožef Bayer, 1802 Adam Seewald, 1808
Anton Hayder, 1818 Filip Puklič, od
2. oktobra 1824 **Jožef Omersi** in po njegovi
smrti 7. aprila 1838 njegovi dediči, od katerih
je kupil graščino 17. avgusta 1852 denašnji
lastnik **Edvard Schaur.**

Ena kapelica je bila tudi v hiši carinskega
urada (Zollhaus).

Carinska in mitarska pravica na Vranskem
spadala je pod cesarske regalije. Pravico so
po zastavbi imeli 1492 **Andrej Hohenwarter,**
1508 **Lenhart Raumschüssel, 1524** njegov
sin **Jur in Kristof, 1535 Jošt pl. Lilien-**
berg. Pozneje 1620 najdemo tu nameščene:
Kristof Hueber, 1625 Kristof Vervec,
1650 **Ludvig Prescholler, 1704 Anton**
Caharija Waldrich pl. Ehrenporten, 1732
Ernst Köschner pl. Ehrenberg, 1733
Alfons Hanibal iz Maribora, 1748 Albin
Evgen pl. Ziernfeld. —

Mašna licencija za to kapelico podaljšala se
je dne 4. maja 1786 po kn. šk. lavantinskem
ordinarijatu za **Jožef Karl Fišerja,** pregled-
nika **Frane Tomžiča,** za **Jožefa Fričko,** za
poštnege odpravnika in carinske uradnike. Od
leta 1811 nij te kapele več.

Ustanove.

Otto Henrik grof **Schrattenbach**, lastnik **Prebolda** in **Heckenberg-a**, 320 fl. za 6 maš v farni, in 10 maš v podružni cerkvi sv. Mohorja.

O Heckenbergu, razpadeni graščini v Stopniku, imenuje spis: „benediktinski samostan Gornjigrad“ leta 1268 **Hermana pl. Hechenberga**, 1277 nekega **Ginter pl. Hechenberga**. Lastniki tega gradu so pa le bili (1310) **Königsbergerji**. 1442 ga je nekda kupil **Friderik grof Celjski od Neže pl. Stubenberg**. Poznejši lastniki: **Jobst pl. Lilienberg**, 1514; **Ulrih pl. Eitzing**, soproga **Skolastike roj. Kacijanar**, ki je tvrdnjavico 1542 (?) prodal **Pongracu pl. Schrattenbachu**. Iz **Schrattenbachove** obitelji so pozneje ta grad imeli v lasti: 1587 **Jur**, 1610 **Feliks pl. Schr.**, 1647 **Janez Friderik**, 1726 grof **Oton Henrik**, 1734 **Franc Anton**, 1784 **Oton Bolfank**.

1794, dne 25. avgusta kupi grad **Simon Aleksander** potem podedujejo ga **Janez Aleksander** 1807, in **Jožef Omersi** 1839, Poznejši lastniki so bili: 1839 **Franc Dvoršak**, 1843 **Wilhelm Uhl**, 1847 **Anton**

Vincenc Perko, grofinja Tanzzi, 1863
Anton Pajek, in od 1874 Franc Ulrih.

Ustanova: **Kordule Cecilije udove pl. Hohenwart** rojene pl. **Apfaltern** 300 fl. za 21 sv. maš; 16 se jih ima služiti pri sv. Jeronimu, 5 v župni cerkvi. Dolžno pismo o ustanovni glavnici **Janeza Ludvika pl. Hohenwarta** se je dalo takrat vknjižiti na grajščino Podgrad.

Ustanova: **Marije Terezije, soproge Janeza pl. Hohenwarta**, rojena **de Curti-Francini**, 100 fl. za eno sv. mašo. Ta ustanova je že ponehala. Imenovana zapustila je tudi podružnicam za Čreto 100 fl., Ločica 50 fl., sv. Katarina 50 fl. in župni cerkvi 50 fl.

Udova Plapart je 31. decembra 1785 v župno cerkev Vransko na leto 5 funtov voščenih sveč sporočila.

Plaparte najdemo 1651, 1703, 1732 vpisane kot Vranske **poštarje**, po njih **Žiga Novak**, za tem **Omersu**.

Razun teh ustanov je seveda še mnogo poznejših in novejših.

Predstojniki župnije Vranske.

Konrad, vikar (Vikär von Vrensk) 1286; podpisan na nekem Gornjegraškem pismu za svedoka.

Teodorih Tewfel-Czerstetten, župnik 1414.

Mörchlin Stüpl (von Stain). Pongrae, „večni vikar Vranski“. (Pismo v Gornjegraškem arhivu 1416).

Jurij, vikar 1493, 1499. Leta 1493 piše cesar Friderik cesarskemu svetovalcu, stotniku v Postojni Gašparju Rauber, da ga je vikar „zu Fräntz im Senthal“ tožil, ker mu je na Meninski planini ukazal odvzeti živino, to živino mu mora kar precej povrniti in vikarja Jurja pustiti v miru.

Andrè, vikar 1507 (bržko ne Andrej Sunta).

Sivec Fabjan, vikar, je bil 1528 pri vizitačni komisiji v Celji.

Zadnik Tomaž, vikar 1533.

Heymlich Andrej, vikar 1534, 1535.

Bizjak Andrej, vikar 1537.

Bošnjak Ambrož, vikar 1541.

Preyoll Valentin, vikar 1544.

Dobek Grega, vikar 1547.

Roter Kristof, 1550 dne 5. febr. iskali so pri njem luteranskih knjig.

Lakner Kristof, vikar 1559.

Funia Valentin, vikar 1566.

Schwab Andrej, vikar 1574 do 1589. Dne 23. avg. 1578 piše svojemu škofu Konradu, koliko je pri farovžu popravil in ker mu je nekaj apna preostalo, prosi škofa, da mu dá farovško njivico pri mežnariji med cestama, ker hoče postaviti na njej svojim hišico.

Inventár po njegovi smrti se glasi v takratni nemščini:

„Erstlich 2 Aufgerichte Federpeth. Item
„5 Paar allerley leillacher, ein grossen schwarzen
„Priester Rokh sambt einer langen schauben;
„14 Zininene khleine vnd grosse schüssel,
„4 Zininene Täller, 5 Thrühen, 3 schwarz vnd
„2 mit gelben Fürnuss, ain Pochen Fleisch bei
„60 Pfd., ain gefürneste gelbe Allmar mit ein-
„wendigen Khässtlein, 3 silberne Pecher, 5 Melich-
„khue vngefährlich 15 fl. werth, 3 Khesstel,
„ainer nimbt ain schaff Wasser, die andern
„seindt klein zum Fusch sieden; 4 schweinen
„hamen, 20 Täller, Item auf 2 Tisch Löffel;
„6 huener, 1 han, 1 schweindl, 1 vnbeschla-
„gener Wagen, Haiden 2 Star, Waissgemüschet
Star.“

Fellmann Andrej, župnik od 1601 (?) tukaj pokopan 16. marca 1626. Fellmann je prestal dokaj prepira s Feliksom pl. Schrattenbahem na Ojsterei; enkrat zavoljo ribarstva, koje mu je Schrattenbah braniti hotel. 1615 imenovan je v listinah Fellmann „komisar na Vranskem“, Nj. svetosti Papeža Publicus Notarius in korar Ljubljanski. Večkrat vdeleževal se je kot škofijski poverjenik cerkvenih svetov v Gornjemgradu.

Tavčar Janež, vikar 1626, 1631 (1658 prevzel je vikariat v Motniku). Pomočni duhovniki so bili leta 1631: Tomaž Podgornik, Matija Regulus.

Arnož Jur, župnik, nastopil 5. junija 1636.

Staidler Andrej Karol, župnik 1650 do 1657.

Robič Andrej, župnik 1663, 1665.

Globočnik Jakob, župnik 1663 do 1669. Leta 1665 bili so tu kaplanje: Matija Cvet, Jurij Forstner.

Laurič Ignacij, doktor bogoslovja, župnik 1669 do 1677.

Prešern Matija, župnik 1677—1680. Od l. 1682 komisar v Braslovčah.

Krell Miha, župnik 1681, 1691.

Cavalir Urban, župnik 1692—1697.

Kronlechner Janez Ludovik, nastopi 1697, umrl 1701.

Maier Anton Jožef, župnik 1703, 1704.

Ulčer Marka, župnik 1704.

Kunstl Janez Bapt., župnik 1706 do 1715.

Coppini de, Jur Zigfried, župnik 1715 do 1720.

Zaveršnik Ožbolt, župn. 1720—1732.

Snedic Jožef, župnik 1733 do 1735.

Grafhaiden pl. Jožef, doktor bogoslovja, župnik 1736—1742.

Kraškovic Janez Jurij, doktor bogoslovja, župnik 1743—1750.

Kapus Janez Filip, župnik od 1751 do smrti 9. novembra 1894.

Lenartič Luka, imenovan župnikom vsled dvornega dekreta 4. decembra 1795, potrjen po Lavantinski škofiji 20. aprila 1796, je umrl med selitvijo v Celji 21. aprila 1796.

Sauli Jožef, doktor bogoslovja, instalovan 2. oktobra 1796, umrl 28. marca 1831.

Sorš Gaspar, župnik od 23. aprila 1832 do 22. aprila, 1840 umrl kot župnik v Kostrivnici 19. dec. 1847.

Zdolšek Andrej, župnik od 23. aprila 1841 do dne smrti t. j. 17. febr. 1854. Životopis natisnjen v „Drobtineah“ 1855 je iz

peresa prijatelja njegovega, knezoškofa Antona Martina Slomškega. Župnik Zdolšek je mnogo storil za lepšavo cerkve na Vranskem in kjerkoli je služboval.

Stepišnik Jurij, kn. šk. duhovni svetovalec, župnik od 24. aprila 1854 do 30. septembra 1857, umrl 10. maja 1862.

Stuller Janez, župnik od 1. jan. 1858 do 6. oktobra 1876, dneva smrti. Rojen v Mozirji 15. jul. 1812.

Balon Anton, kn. šk. duhovni svetovalec, župnik od 1. januarja 1877. Rojen pri sv. Lovrenci na Bizeljskem dne 5. oktobra 1828, posv. 26. julija 1852; službovanja: kaplan na Skalalah 1852—1858, v Rogateci 1858—1862, na Dobrni 1862—1868, župnik na Polzeli 1868 do konca l. 1876.

Kaplanje od leta 1868 do 1888.

Lipold Janez, doktor bogoslovja, od 1. avg. 1868 do 12. febr. 1869, zdaj župnik pri sv. Martinu v Šaleški dolini, častni ud Vranske čitalnice.

Voh Jernej, od 1. avg. 1868 do 3. sept. 1869, zdaj župnik pri sv. Martinu v Rožni dolini.

Geršak Vincenc, od 12. febr. 1869 do 10. jan. 1872, zdaj župnik v Podčetrtku.

Kavčič Anton, od 3. sept. 1869 do 12. maja 1871.

Hernah Jožef, od 1. sept. 1871 do 1. sept. 1873, v pokoji.

Sever Jožef, od 20. avg. 1872 do 10. nov. 1874.

Cilenšek Blaž, od 1. sept. 1873 do 31. marca 1876, župnik pri sv. Mariji v Zagorji.

Pole Franc, od 1. sept. 1875 do 1. okt. 1877; umrl 14. avg. 1886.

Skorjanc Franc, od 2. okt. 1877 do 8. maja 1883, zdaj župnik na Reki.

Valenčak Jožef, od 8. maja 1883 do 24. avg. 1886, zdaj župnik na Pernicah.

Zdolšek Andrej, od 24. avg. 1886 do 17. aprila 1888.

Gabere Martin, od 17. aprila 1888...

Duhovni rojeni v župniji Vranski.*)

Gerlič Luka, roj. v Teržci 16. okt. 1792.

Roje Anton, roj. na Vranskem 29. maja 1799, bil dekan.

Lakner Valentin, roj. na Vranskem 8. febr. 1801.

*) Iz spomeniške knjige župnije Vranske.

König Franc, roj. na Vranskem 8. febr. 1802.

Sevšek Luka, roj. 13. okt. 1810.

Urlaub Matija, roj. 26. febr. 1816.

Kovčič Edvard, roj. 12. okt. 1831.

Kertna Matija, roj. v Čeplici 7. febr. 1832, zdaj župnik na Rečici.

Plešnik Miha, roj. 21. sept. 1839, zdaj župnik pri sv. Pavlu.

Dohodki župnije.

Leta 1631 zapisal se je dohodek takratnega župnika Vranskega Janeza Tavčarja tako-le:

„Habeo octo rusticos, a quibus percipio „40 fl. Item tertiam partem decimae et frumenti, „quae faciunt in frumento 500 modios, vini ad „400 urnas; agros aliquot et unum pratium.“

Da se je nekako slabo naborno (desetinsko) vino in drug pridelek ložje v denar spravil, bila je v tej fari navada, da so po vsakem krstu botri v farovžu 4 bokale vina plačali in da so svatje po vsaki poroki v farovžu 8 bokalov in jedno malico proti plačilu naročili. Svatje, ki so drugje malicali, morali so se z župnikom preje pogoditi. Ta navada pojenjala je leta 1752. Vino se je oddajalo po ceni, za katero se je navadno vino po „vasi Vranski“

točilo; v listini župnika Janeza Feliksa Kapusa l. 1752 stoji, da so se morali „svatje v farovžu obnašati brez pohujševanja, po izgledu svatov v Kani v Galileji.“ Ta listina se glasi:

„Stolla des Pfahrers. 1. Vor die Tauff
„6 kr. Item damit der hiesige Saure und
„Krafftlose Zehendwein, den man umb darum-
„ben Fassweis nicht anbringen khan — leichter
„verschleissen zu khönen, hat sich die Pfahr-
„mönge von alters her verbunden, 4 maass
„wein in dem Pfahrhoff nach dem nemblichen
„Breiss, als der ordinare wein in dem Dorff
„Franz ausgeschenkt wird, zu zallen, davon
„ein halbe dem Caplan und ein halbe dem
„Mesner nebst ein Viertel stukh Brod von ein
„Groschen Lab gebührt.“

2. „Von die Copulation oder Zahmgeben
„der Brauthleith in paaren Nichts (kein bares
„Geld) dan den nuzen nicht nur aus denen 8
„maas Wein, die sich die Pfahrmönge von alters
„her (Ebenfals wie bei der der Tauff) verbun-
„den in dem Pfarrhof nach dem nemblichen
„Breiss, als der ordinare Wein in dem Dorff
„Franz ausgeschenkht wird, (davon widerumb
„dem Caplan und dem Mesner iedem ein maas
„Wein und ein 4tl stukh Brod von ein Groschen
„löb gebühret), zu zallen, sondern auch auss dem
„übrigen Wein und Malzeit, die die Brauthleit

„nach iedem wohlgefahlen und Vermögen in
„dem Pfahrhoff bestellet, oder sich umb da-
„rumben mit dem Pfahrer vmb ein proportio-
„nirtes quantum v. g. 51 kr., 1 fl., 1 fl. 30 kr.,
„2 fl. höchstens verstanden, ein welche Mall-
„zeit, wie wohl solche nur die Brauthleith oder
„deren Eltern bestellet, doch die Brauthleith
„nicht zahlen, sondern nur Hochzeithleith und
„zwar nur allein die Mannsbilder, wie es nemb-
„lich von mans gedenkhen gebräuhig gewesen,
„wobey die Hochzeithleith nach dem exempl der
„Hochzeit zu Cana in Galiea in geziemender
„Ehrenforcht erhalten werden und keine ärger-
„nisse — beschehen seyn.“ —

Leta 1805 sostavljena dohodninska izpo-
vedba fare Vranske izkazuje:

1. Skupino, razdeljeno med patronat Gornje-
graški in faro Vransko s kmečkimi podložniki
(Pharrhofgült) $4\frac{1}{2}$ polutnih zemljišč in 11 koč
obsegajočo; to je donašalo na leto v denarji
7 fl. $31\frac{3}{4}$ kr.; v denarji za tlako 15 fl. 25 kr.;
lavdemije 10 fl.;

2. Desetina žita in vina, deloma do $\frac{2}{3}$ in
deloma po $\frac{1}{3}$ v farah Vransko in Št. Jur
pod Tabrom. (Žita v Selu, Brezenki, Tržiči,
Brišah, Gorici, Pečici, Praprečah, Ločici, Kapli
in Pondorji; vino v Loškem vrhu, Prapretni

loki, Hudinarjih, Stopniku, Zaholmci, Marinci).
Žito vredno 240 gld., vino 60 gld.

3. Posestva: 32 oralov $772\frac{7}{10}$ □sežnj. zemljišča, t. j. 13 oralov 1135 □sežnj. njiv pri farovžu, pri pokopališči in na Vidmi, 150 □sežnj. kuhinskega vrha, 775 □sežnj. travnika s sadnim drevjem, 18 oralov $97\frac{7}{10}$ □sežnj. hoste na Ravni (odprodano 1880) in 220 □sežnj. stavbišča.

Videm, (Vidum) se od nekdanj imenuje, posebno na Tirolskem, farovž ali to kar k farovžu spada.

4. Ustanove in štola, in

5. inventarialni kapital 100 gld.

Tlaka in desetina odvezala se je 1854 za 11960 gld.

V dohodni napovedi leta 1879 je izkazanih dohodkov:

Dohodek zemljišča in odvezilne rente po odbitku dohodn. davka 565 gld. 11 kr., obresti od glavnice 6 fl. 40 kr.; dohodek stole 31 gld. 34 kr.; obresti ustanov 30 gld. 01 kr., skupaj 881 gld. 90 kr.

Od teh dohodkov je odšteti stroškov: davka 66 gld. 41 kr.; menzale 4 gld. 48 kr. in za oskrbo kaplanov 315 gld., skupaj 385 gld. 89 kr. zatoraj ostane dohodka 496 gld. 01 kr.

P. S. Opomnjeno naj bode še, da ima trg Vranski vsled lastnoročno podpisanega pisma

cesarja Frančiška II. iz dne 30. marca 1799 za-
trjeno pravico do dveh sejmov. Pozneje (1870)
pridobilo se je dovoljenje za nadaljna dva sejma.
Sejmi pa se vršé: 3. marca, drugo sredo po
velikej noči, ob sv. Mihelu in ob sv. Leopoldu.

Rojenih je bilo v župniji:

1868 . . 72	1875 . . 63	1882 . . 65
1869 . . 74	1876 . . 93	1883 . . 77
1870 . . 87	1877 . . 67	1884 . . 73
1871 . . 71	1878 . . 68	1885 . . 91
1872 . . 96	1879 . . 71	1886 . . 84
1873 . . 86	1880 . . 78	1887 . . 81
1874 . . 78	1881 . . 73	

Skupaj v 20 letih 1548, ali povprek vsako
leto 77.

Umrlo jih je:

1868 . . 57	1875 . . 52	1882 . . 73
1869 . . 92	1876 . . 69	1883 . . 68
1870 . . 64	1877 . . 46	1884 . . 63
1871 . . 69	1878 . . 60	1885 . . 72
1872 . . 71	1879 . . 71	1886 . . 50
1873 . . 43	1880 . . 57	1887 . . 48
1874 . . 78	1881 . . 75	

Skupaj v 20 letih 1278, ali povprek na
leto 64.

Častni tržani Vranski so :

Dr. Štefan Kočevar, c. kr. okr. zdravnik
v Celji, umrl 22. febr. 1883.

Ferdinand Haas, c. kr. namest. sovetnik in
okrajni glavar Celjski, zdaj biva v Gradei.

Častni udje Narodne čitalnice :

Dr. Štefan Kočevar †.

Dr. Ivan Lipold, župnik v Šmartni.

Milostni vladika Josip Juraj Strossmayr.

Sedanje učiteljstvo Vransko :

Ignacij Cizelj, nadučitelj,

Simon Meglič, učitelj,

Ana Žnideršič, učiteljica,

Frančiška Meglič, učiteljica za ženska
ročna dela.

Konec.

Končavši navzoči spisek, izrekam željo, da
z njim tu pa tam razveselim kakega farmana,
ki ljubi svojo župnijo in želi, da bi se črtice
o njej ohranile v tej malej knjižici zbrane.

Želim pa tudi, da se župnija kakor doslej
razevita, da napreduje v vsakem oziru in da

prebivalcem njenim da Bog dobre, plodonosne létine in jih milostno varuje vsake uime in hude ure. Ako pa jih zadene kedaj nepričakovana nezgoda, voljno naj nosijo tako breme zaupajoč, da je večni vladar nad nami, brez kterega volje ne pada nikomur niti las raz glave !

